

GEO DUMITRESCU. FROM THE APPRENTICESHIP TO MENTORSHIP

Viorica-Macrina Lazăr

PhD, "George Sbârcea" Municipal Library Toplița

Abstract: The study shows Geo Dumitrescu's evolution in his literary and journalistic as a writer, from the first steps to the last from the mentorship point of view. We also present the direction which he embraced in crucial moments, when the communism took the power in Romania, above all his change of perspective, in the his last period of creation. Our article reveal his important role in the the renewal of the poetry, observing his marks for the future generation. As a wholeness we attach in this point a view upon his work at the Albatros Literary Magazine and upon the important step that he made with The liberty to shoot shotgun. We present to his oscillations, his fights to return to the values that he had and which are visible in his lyrics, too. In the final part we reveal the most important aspects and significances of the lyrics he wrote in the last period of life.

Keywords: Geo Dumitrescu inconformism mentor modern poetry

Rămas în memoria literaturii ca mentor al grupului de la revista „Albatros”, Geo Dumitrescu este acel poet al generației „pierdute”, care a concentrat suferințele și întrebările acesteia, integrând-o într-o viziune literară catalizatoare antipoetică și antiutopică. Înradăcinat într-o creație fundamental înnoită, acesta a dat naștere, pe nesimțite, unor noi perspective în poezia românească. Poezia sa iconoclastă făcea apel la rațiune și a reprezentat un izvor literar pentru viitorii poeți, în special prin „fanfaronada cu substrat manifest” pe care o reprezenta în poeme eul liric. Este de actualitate subiectul și credem că se impune o evidențiere a valorilor pe care acesta le-a transmis, valori ce se înscriu pe deplin în procesul de înnoire a liricii românești.

În cadrul parcursului de creație al acestui poet se pot observa două perioade distincte, care deși poluri a două concepții opuse, cumva sunt se întrepătrund. Astfel, având în vedere anul în care acesta începe editarea revistei „Albatros”, 1941 și până când începe procesul de culturalizare a maselor, respectiv anul „etatizării culturii românești”(cum numea Ana Selejan cotitura anului 1948), avem o primă etapă. Este vorba de anii când poetul se afla în faza de militantism. În această perioadă se desăvârșesc principalele sale viziuni și atitudini asupra liricii românești. În primii săi ani poetul opta pentru o frondă literară născută dintr-un sentiment profund tragic și dintr-o meditația gravă asupra războiului.

A doua perioadă de creație, cea care îl readuce în literatură pe Geo Dumitrescu într-o altă lumină. Ea este cuprinsă între anul 1963, anul când apărea volumul *Aventuri lirice* și 1989, de asemenea anul apariției volumului antologic *Aș putea să arăt cum crește iarba*. De altfel este și un an în care avea loc și un alt eveniment istoric de răscruce în istoria românilor, revoluția și schimbarea regimului comunist.

Între 1941 și 1948 activitatea sa fusese orientată înspre publicistica de stânga pe tot parcursul perioadei. Vom observa în cele ce urmează câteva elemente ce țin de personalitatea și activitatea poetului.

Personalitatea puternică a poetului se reliefa încă de la începuturile activității literare, începând cu momentul său de implicare deosebită în editarea revistei „Albatros”. Aceasta se menține impunătoare, sau chiar devine și mai hotărâtoare, spre finalul carierei, când poetul se implică într-o necesară activitate de mentorat în direcția militantismului poetic de care pomeneam și căruia el i-a rămas fidel, chiar dacă între timp poetul își schimbase profund

viziunea. În răstimp, pe cât de inconformist și imprevizibil era în relația sa cu puterea, pe atât de profund sensibil începe să fie în versurile sale.

Încă de la începutul activității sale literare, Geo Dumitrescu s-a dovedit a fi foarte sigur pe el. Era un „copil teribil” al literaturii române, înverșunat în demersurile sale de redescoperire a poeziei și a calităților ei de reliefare a umanului sau a problematicii artistului. Iar banda care rula în fundal era cea a unei societăți aflate la grea încercare.

Bucureștean de origine, poetul a urmat cursurile liceale în capitală, acestea fiind marcate de pasiunea pentru poezia lui George Bacovia, urmând mai apoi, între 1939 și 1944, studiile universitare, la Facultatea de Litere a Universității București.

Primele versuri ale poetului, deși timide și pline de întrebări, arătau preocuparea vie a unui artist în căutare de certitudini. Aceste versuri îi oglindeau atitudinea angajată în demersul istovitor de a se afla pe sine: „Mi-a murit mila în pragul iernii/ mă bate crivățul durerii neștiute./ Mă troienesc privirile pline și mute./ Mi se încolăcesc în pletele sufletului liliicii./ Îmi fac din străfunduri poteci,/ Îmi spun cuprinzător golan./ Ce le pasă că-mi strivesc degetele sub ciocan,/ ce le pasă dacă-mi dogoresc sufletul în iadul cuptoarelor,/Că-mi strig robia în golul ponoarelor.¹(*Cântecul*)”

Poetul sugerează o îndepărtare de empatie, de omenie. El reflectă sentimentul de înstrăinare al omului acelor ani prin forța nimicitoare a societății. El prevestește situația de om strivit de societate, situație în care fără să vrea cade orice ființă pradă în viața sa plină de abuzuri, de probleme pe care nu le poate domina și care fac ca ființa să nu mai poată rezona. Aceste versuri de debut apăreau, în anul 1937, în revista antifascistă „Cadran”, sub pseudonimul Vladimir Ierunca, un pseudonim care l-a preluat apoi Virgil Untaru, devenit ulterior Virgil Ierunca.

În paginile aceleiași reviste mai apăreau: Miron Constantinescu, Manea Mănescu, Corneliu Mănescu, Mihnea Gheorghiu și Al. Balaci.

Un alt poem, *Depresiune*, premiat la concursul de catrene, apărea în nr. 11, din luna mai a anului 1940, în revista *Prepoem*. În același an poetul publica sub numele Felix Anadam versurile: „Mut/ scrâșnet de Bachus tomnatic/ plânset de vie-/ bătută –cine știe? Pe pulpe fecioare/ călcâie crăpate de flăcău plăvan,/în zbențuială de buratec/ must /opiu trac/ ești sângele domnului/ sau sânge de drac?”² (*Bachanalia*). Versurile arată pendularea unui sine aflat când în încheștare când dispus spre detașare, dar și îmbrățișarea a spiritului ludic.

În activitatea jurnalistică a făcut cunoștință cu „Biletele de papagal” (seria a II-a apărea din 1937 până în 1938, seria a III-a, 1944-1945), cu „Jurnalul literar” (seria I, din 1 ianuarie 1939-31 dec 1939, seria a II-a 1947-1948) dar și cu altele: „Lumea”, „Națiunea”, „Contemporanul”, „Viața literară”, „România literară” etc... Numele său începe să apară și la caseta redacțională a colaboratorilor, întâi la "Prepoem" (în 1939-1941), iar mai apoi în "Curentul literar" (1940) și „Timpul” (1942-1944) etc. În timpul colaborării la revista lui G. Călinescu, „Curentul literar”, îi apărea poemul *Parafrază* (octombrie 1940).

În perioada aceasta poetul publica articole și în rubrica legată de noile apariții cinematografice, denumită „Duceți-vă să vedeți!”.

Încă de la debutul său, după cum observă marii critici, poezia sa a intrat sub semnul teribilismului, ba mai mult, al protestului. Tot din perioada debutului este și poemul *Probleme* („Jurnalului Literar”, nr. 98, 15 martie. 1941): „Pentru ce atât de gravi, domnii mei,/ pentru ce atât de palizi, subți?.../ Scriem toți versuri, toți visăm dragoste și femei/ și ne coasem singuri nasturii rupți.³” Percepem o voce bine conturată, și o direcție a acesteia.

Nicolae Manolescu considera că, în anii debutului, Geo Dumitrescu poate fi considerat un „simbolist întârziat”. Acesta a împărțit biografia poetului în două perioade distincte. Prima

¹ Emil Manu, *Eseu despre generația războiului*, Editura Cartea Românească, 1978, p. 45.

² *Ibidem*, p. 46.

³ Geo Dumitrescu, *Versuri*, Editura Minerva, 1971, București, 1971, p. 171.

perioadă a creației este cea din jurul anului 1946, la apariția volumului *Libertatea de a trage cu pușca*, în bună măsură dominată de spiritul epocii. Cea de-a doua perioadă, cea de după 1960, e o perioadă în care poemelor lui Geo Dumitrescu „nu li se poate nega ecoul în procesul de dedogmatizare literară”⁴.

Revenind la anii debutului, remarcăm că mai departe că poetul, în 1941, pășește în domeniul literar sub un alt pseudonim Felix Anadam, și publică primul său volum, *Aritmetică*, apărut în colecția care poartă același nume ca și revista pe care a condus-o, și anume, „*Albatros*”.

Găsim la începutul creației sale câteva elemente care conduc spre alte voci din epocă. Întâlnindu-le în paginile sale este necesar să le analizăm cu atenție pentru a ne putea da seama că poetul nu e unul manierist, ci, mai degrabă, este un poet care dovedește cunoașterea și integrarea formelor și stilurilor de până la el. De fapt, ne spune criticul Nicolae Manolescu, chiar cu acest prim volum, *Aritmetică*, își face dovada conturării unui stil, unul propriu lui. Deși integrează stilurile moderne el reușește să înglobeze dar și să se îndepărteze extrem de bine de stilurile poezilor Barbu, Vineanu, Philippide. De asemenea, se pare că poetul nu îmbrățișează „senzorialitatea frustră, impregnată în definitiv de duhul tradiționalist din *Poemele simple* ale lui Zaharia Stancu sau din *Țara fetelor* a Mariei Banuș” (N. Manolescu).

Dacă e să privim mai întâi spre simbolistica titlului, putem vedea că acest volum apare sub o anumită influență barbiană. Însă în textele lui nu merge mai departe în acest sens. În schimb există un tragism de tip minulescian care este resimțit în frustrarea poetului (deși, observa Manolescu, de ironia lui Minulescu nici nu poate fi vorba). Se poate întrevădea în alt registru chiar și o perspectivă a integrării a concepției filosofice grecești, poemele lui Geo Dumitrescu indicând de multe ori o concepție poetică dominată de raționalizare.

Și mai pregnant pare a fi însă, în poezia lui Geo Dumitrescu, stilul arghezian. Tonul vehement, expresionist, al multor versuri este propice, deoarece, dincolo de sarcasmul și polemica care planează la suprafață, poetul vine cu un nedisimulat „dispreț nemărginit pentru materialismul vulgar al celor ce-și arată hectarele de certitudini”. Această conștiință a libertății de gândire, „no matter what” nu-l va părăsi pe poet până la sfârșitul zilelor.

Pliându-se uneori pe o perspectivă neoavangardistă, poetul se apropie și de lirismul poezilor Stephane Roll și Fundoianu.

Tot Nicolae Manolescu distinge și apropiere a stilului lui Geo Dumitrescu de cel al lui Geo Bogza, motivând că avangardismul, epicul, realismul au fost sondate mai întâi de acesta. Al. Philippide îi oferă și el o paletă de tonuri neoromantice, care nu lipsesc de altfel din poezia epocii.

Sub aceste auspicii apărea astfel prima înfățișare a poetului în plan literar. Dar mediul literar precum bine știm era, ca și cel social sau politic, o sumă de interdicții și de stuații duse până la absurd și la limită.

Poetul exprimă de la bun început o atitudine de frondă poetică, militantistă. Produse ale unui relații ale sinelui cu lumea, versurile sunt ele însele o expresie a simțămintelor contrarii pe care i le transmitea climatul literar și politic. Mai întâi, prima sa culegere apărea în stadiul unui caiet de tatonări lirice, trăda o căutare și o spaimă susținute printr-o atitudine de negare.

Încă din primul poem, *Poezie* (ulterior devenind *Literatură*), Geo Dumitrescu reda o caducitate a timpului, într-o vreme de răscruce: „Ar trebui să înalț o către o himerică iubită/ aceleași patetice, moi și dulci lamentări,/ moartea ar trebui să-mi fie o mare ispită/ și să-mi fac din toate nimicurile întrebări./ Ar trebui să ghicesc în nopți/ chemările unui dincolo nebănuț/ și să plâng chinuit de înălțimea pereților/ sau de nu știu ce vis neisprăvit...”⁵

⁴ Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică, Poezia*, Editura Aula, 2001, p. 49.

⁵ *Ibidem*, p. 4.

Privind la accentuarea laturii sociale a poeziilor ne edificăm asupra versurilor din poemul *Probleme*, arăta criticul Ion Bălu. Poetul se identifica pe sine pe atunci ca fiind exponentul unui grup social. Ba mai mult, el se considera răspunzător de efectele sociale acțiunilor sale. Denumirea volumului mai trimite și la cele două cicluri intitulate aritmetic: *Unu*, respectiv *doi*. Primul său volum arată o însingurare teribilă. Convențiile sociale sunt persiflate și prezentate cu sarcasm abundent. Se întâmpla pentru prima oară în literatura română. Ironia presărată printre versuri nu reușește să alunge tonul melancolic și trist al eului. Imaginile șlefuite îndelung și cu măiestrie, rămân sunt șocante. De fapt, crede Nicolae Manolescu, nici nu poate fi vorba de ironie la acest poet, dacă comparăm cu forma îngăduitoare pe care au îmbrăcat-o în poezie modernității. Chiar dimpotrivă, crede criticul, scrisul poetului este sarcastic, pe alocuri, ludic.

Al. Piru, dar și N. Manolescu, consideră că Geo Dumitrescu este poetul cel mai exigent cu sine însuși, după Philippide. Conform acestora autorul are un scris frust, de o crudă senzorialitate, într-atât încât el nu își permite să fie ironic. Într-un chip sarcastic, cu neobișnuite asocieri, apare în fața noastră un chip proeminent al lui Ianus, într-o abordare modernă. Portretul poate fi desprins mai ales din versurile: „Aici o să desenez inima- o gămălie cu un chibrit,/ aici creierul-un aparat sacru și concret// Undeva vor fi neapărat nasul, gura/ n-are niciun semn de întrebare,/ aici în colț am să-mi pictez gândurile-/ o claie informă de rufe murdare.// Pieptul, o oglindă cu poleiul zgâriat, va lăsa să se vadă interiorul...”⁶(Portret)”

În acest poem îl percepem pe Constant Tonegaru, dar și pe C. T. Lituon. Însă Geo Dumitrescu, în *Portret*, inversează ca-ntr-o joacă sensurile. El se detașează și privește elementele ce compun construcția unei figuri dintr-un unghi interior. Aparent jucăuș, poetul minimizează fiind totodată cochet, ironic și autoironic.

Acest poem construiește un relief interior, iar poetul insistă pe „vidul lăuntric al poetului, pe absența idealului și a nobleței de gândire.”⁷ Descoperim un poet care se înscrie pe linia marilor esteți ai lirismului occidental, început de Baudelaire.

Un alt poem, *Psihoză*, anunța, în aceleași tonuri grave, o concepție care deplângea condiția omului, ființa supusă deprimării erotice, deținătoare a unui suflet naiv și sentimental. Descrierea unui astfel de gest tipic unui sinucigaș, ne conduce de la spleen-ul și disperarea bacoviană, la „un fapt pe jumătate absurd”, la „o stare de perplexitate”⁸.

Coperta în care se înfățișa publicului cititor volumul avea puterea sugestivă a verdelui ierbii, transmițând în acest fel ironie și nostalgii, în asociație cu acea lună de toamnă în care își făcea de fapt apariția.

Aflat la o vârstă tânără, poetul era precoce în simțire. Acesta lăsa în poemul *Odă* să se înțeleagă o tristețe și o dorință de evadare în viitorul alegoric.

Activând într-o epocă culturală deosebit de fecundă, Geo Dumitrescu, s-a dovedit un ucenic deosebit de destoinic. El a preluat și fructificat, din studenție, cu mare dedicație, concepțiile literare ale scriitorilor de renume din veacul trecut: Novalis, Hölderin, Blake, Rilke etc. Mai mult, simpatizând cu spiritul poetic francez, poetul sondează cărările întortocheate ale unor poeți pe care încă societatea noastră literară nu era pregătită să îi confrunte: Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, Blaise Pascal, François-René de Chateaubriand, Joseph de Maistre, Charles Peguy, Henry Bergson, Jarry Breton, Gabriel Marcel etc. Ideile lui se pliază promițător pe cele ale lui Charles Baudelaire.

Poetul intuiește și pledează pentru necesitatea renunțării la imprecizia romanticilor, în favoarea noii metode poetice post simboliste, în favoarea revoltei împotriva convențiilor poetice și în favoarea reconsiderării fenomenului estetic, care se înțepenise de un secol în

⁶*Ibidem*, p. 3.

⁷ Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică, Poezia*, Editura Aula, Brașov, 2001, p. 50.

⁸*Ibidem*, p. 50.

romantism. Poetul reiterează concepția lui Baudelaire teme grave precum: prostia, sadismul, lubricitatea, avariția etc.

Tot în completarea concepției sale în formare se trezea în poet destul de devreme o aplecare înspre viziunea poetică a lui Edgar Allan Poe. Poetul preia de la acesta ideea unității efectelor poetice, necesitatea de a dezbraca textul poeziei de didacticism, predici, moralism care demonstau mai degrabă falsitate decât sensibilitate poetică.

Apar de asemenea numeroase influențele dinspre avangardism (Tzara, Urmuz, Voronca, Vinea, Fundoianu etc.), spiritualism (Nae Ionescu) și suprarealism (Gherasim Luca, Sașa Pană etc.). Și-au dovedit o utilitate însemnată în prima etapă de creație a poetului. Natura sa interioară, care trăda o dorință de aventură în lumea cuvintelor, nu a fost indiferentă la prefacerile majore sugerate de alte creații din literatura română sau străină a acelor vremuri. Este laudabil că poetul și-a dat seama că, în acea epocă zguduită de atâtea tendințe extremiste, de cutremure avangardiste, un poet nu mai poate milita pe căile bătătorite și cu mijloacele „tradiționale”.

În fapt poetul era implicat pe toate planurile în activitatea culturală.

Iată-l, începând din februarie 1941, conducând numeroase întâlniri într-un mic birou de lângă Atelierul Tiparului Universitar, pe Strada Elie Radu, la numărul șase, cu alți tineri poeți sau critici, ca Sergiu Filerot, Ștefan Popescu, Elena Diaconu, Florin Lucescu, Dinu Pillat, Ovidiu Răureanu, Marin Sârbulescu, Al. Cerna Rădulescu, Mihnea Gheorghiu, Tiberiu Treținescu etc. Împreună cu aceștia s-a mobilizat și a scos pe piață revista „Albatros”, o revistă bilunară, ce se adresa în special lumii literare, militând pentru înnoire.

Găsim multe referințe despre acest grup albatrosist care îl avea ca lider pe Geo Dumitrescu, acel „tinerel slab, scund, cu ochii parcă mirați, dar atenți concentrați”⁹.

Încă din primii ani de activitate, poetul avea deja o imagine de om altruist și de mizantrop. El avea o personalitate hotărâtă, puternică, carismatică, ceea ce conta în epoca aceea plină de spaimă, dar dincolo de aceste lucruri conta faptul că dovedea o rară libertate a spiritului.

Coordonarea unei revistei precum „Albatros” nu a fost lipsită de obstacole. Tinerii coalizați deja prin demersurile anterioare într-un grup, aveau în Geo Dumitrescu o mână de fier. „S-a impus de la sine, (ne spune Eugen Simion), ca lider al generației și, în 1945, fixa pentru sine și colegii săi trecuți prin experiența dură a războiului un program complex de restructurare a poeziei române.”¹⁰

Cu ocazia unui interviu memorabil, reconsiderând fenomenul din perspectiva anului 1945, când era interesant și să te regăsești antiburghez și neelitist, tânărul lider al grupului își amintea despre grupul format în jurul „Albatrosului” ca despre grupul ce reprezenta: „prima generație de mahala și de la țară care refuză să se absoarbă în burghezie și care, devenită obiect de calificări intelectuale rămâne fără cinism la condiția clasei originare. Suntem o generație fără dascăli și fără părinți spirituali. Ne caracterizează revolta, ura împotriva formelor, negativismul. Detestăm, umăr la umăr, literatura și manualele de istorie națională”¹¹ (în interviul acordat lui Ion Biberi, pe tema *Lumea de mâine*).

Revista căreia poetul i-a dedicat întreaga sa energie, avea un format atractiv prin colorit și aranjare, dar și prin subiectele și textele aduse în fața cititorilor.

Primul număr, așa cum am văzut într-un capitol anterior, apărui în 10 martie 1941, ultimul în 11 iunie 1941. Apariția sa scurtă s-a datorat climatului politic (dictatura antonesciană), care a interzis apariția „Albatrosului” datorită orientării ei antifasciste. Aceasta s-a impus în epocă prin calitate iar pentru asta cel mai mare rol l-a avut Geo Dumitrescu alături de Sergiu Filerot. Elanul poezilor din acest grup și al colaboratorilor din paginile

⁹ Sergiu Filerot, *Reîntâlniri*, Editura Cartea Românească, București, 1985, p. 35.

¹⁰ Eugen Simion, prefață la volumul Geo Dumitrescu, *Poezii*, Editura Curtea Veche Publishing, 2000, p. 5.

¹¹ Emil Manu, *op. cit.*, p. 45.

revistei era unul susținut de credința în dreptate și era nedisimulat, spontan: „Viața redacției se consuma, de fapt, în furtunoase adunări în care se citeau și se alegeau, prin discuții și vot, textele pentru tipar și în care toți participanții aveau drept și rol egal, poate nu și influență identică și putere de convingere.”¹²

Împreună cu redactorii permanenți, Geo Dumitrescu, încă student în acea perioadă, se ocupa de materiale și de primirea șpalțurilor de la tipografie. Apariția unei reviste cu numele poemului baudelairean *L'Albatros* în România, propusă de unul dintre membrii grupului („Tretinescu sau poate Dinu Pillat”), cu portretul „poetului blestemat”, era pentru acei ani o promițătoare notă de schimbare. Pe prima pagină, apăreau mărețe versurile poemului „La poète est semblable au prince des nuées,/ Qui hante la tempête et se rit de l'archer;/ Exilé sur le sol au milieu de huées,/ Ses ailes de géant l'empêchent de marcher.”¹³ Acest citat reflecta aspirațiile tinerilor, propunându-și prin această experiență cuceriri estetice prin propriile lor forțe. Poeții dăreau înnoirea și ineditul, și asta plăcea publicului românesc. Bine primită în epocă, revista tindea spre vârf și avea toate condițiile să-și îndeplinească visul datorită faptului că Geo Dumitrescu era neobișnuit de comunicativ, de deschis și de aplecat înspre a cultiva noile generații.

În calitate de mentor al noii generații, Geo Dumitrescu avea toate înzestrările necesare de care s-a folosit cu succes mai apoi și în creația poetică. Una din aceste trăsături a fost simplitatea. În mijlocul acelor poeți, mai vârstnici sau mai tineri, omul de cultură Geo Dumitrescu a reușit să fie un exemplu și să creeze în jur armonie. Această armonie izvoră în principal din statutul de poet, fiind dovedit ca un bun mânuitor al cuvântului „aducător de gând poetic”, și ca un maestru al semanticii poetice și al limbajului direct și realist.

Criticul literar Ion Bălu admira calitatea versului său: „Simplitatea vocabularului său reflectă în realitate un pindarism modern, constituit pe un fond lexical istoricește esențializat. În spațiul liric național, Geo Dumitrescu are un precursor în Grigore Alexandrescu, al cărui limbaj curent, lipsit de artificiu, a fost studiat și justificat de G. Călinescu. Structura poemelor sale, identic orală, nu venea dintr-o înclinație spre prozaism, ci era rodul educației clasice, efect vizibil și la Geo Dumitrescu.”¹⁴

Înaintând în carieră, în câțiva ani, prin munca intensă depusă în plan literar o muncă (atât articole critice, cât și poezie), poetul a reușit să întrețină în mijlocul acest grup, pe tot parcursul apariției revistei, dar și după aceea, un interes ridicat și o motivație vie. El face trimitere la modelele din epocă (mulți din tinerii de după '40 fiind emuli ai lui Tudor Arghezi.) Mesajul, redat cu convingere, pledând pentru înnoirea pe care o întrevădea, era laudabil, dar și necesar, dar mai mult conținea și tristețea gravă a unui regret. Iată versurile sale din poezia *Declin*: „Într-o zi, vor veni peste noi/ Amintirile ca o hoardă barbară/ Din pacea timpului-pustiită țară/ Va trebui să ne retragem goi.”¹⁵

Vremurile erau însă din cele mai grele. Într-un mediu al dictaturii legionare și ulterior antonesciene, tinerii nu aveau cum să lupte împotriva tendințelor literare care erau în epocă. Domina trendul unor manifestări contestatate, la început împotriva lui Carol al II-lea, considerat răspunzător pentru pierderea de teritorii, iar, mai apoi, împotriva lui Antonescu, care de asemenea provocase ferve și neliniște, prin angajarea într-un război împotriva rușilor.

Literatura era afectată de servilism. Comuniștii, deși le era interzis accesul la putere, prindeau și ei, tot mai multă putere. Poate ne întrebăm de ce să fi fost ei populari în epocă. Credem că opoziția este de multe ori mai interesată de comunicare cu oamenii, decât erau regimurile autoritare. În acest fel, influența stângii transmitea încredere și strigându-și de pe

¹² Ion Bălu, *Nostalgia absolutului*, Editura Eminescu, București, 1981, p. 14.

¹³ *Ibidem*, p. 17.

¹⁴ Ion Bălu, *Nostalgia Absolutului*, Editura Eminescu, 1981, p. 114.

¹⁵ *Ibidem*, p. 47.

planul secund nevoia de adeziune se suprapunea cu fronda socială a tinerilor din acea perioadă. Totuși, dacă e să privim imparțial, revista „Albatros” nu aparținea aripilor de stânga a eșichierului politic a anului 1941. Revista se ocupa de literatură după cum bine se poate observa din paginile ei. Iar într-un regim democratic simpla criticarea unui sistem aflat la putere nu ar fi avut un caracter militantist. Din observația lui Ion Bălu aflăm însă că atitudinea frondistă a poetului a determinat puterea, care a considerat deplasat materialul publicat în revistă și a închis revista: „Articolele lui Geo Dumitrescu stimulează o literatură de rezistență, atacând poezia momentului, creație a unor spirite oțioase și superficiale”.¹⁶ Însă nu era nici momentul, nu nici era treaba atutorităților statului să înțeleagă criteriile estetice, în condițiile date. Ei erau interesați să aducă la tăcere combatanții.

Geo Dumitrescu va încerca mai apoi, peste ani, să readucă la lumină creațiile grupului. Un exemplu e acela al momentului în care grupul era încheșat în jurul și prin caietul de poezie „Sârmă ghimpată”. Această publicație se pare că nu a avut prea mulți sorți de izbândă deoarece și acesta a fost imediat reținut de cenzură.

De altfel, în toamna anului 1943, editura Prometeu ar fi trebuit să-i publice placheta *Pelagrá*. Această apariție însă, a fost din nou cenzurată de Siguranța statului, pe motiv că ar fi exprimat tendințe defetiste și bolșevice. Poetul se apăra mai peste ani, spunând că acest volum a reprezentat o „reație de nonconformism și oroare, de împotrivire și defetism față de dictatură și de războiul ei odios, față de literatura de goarnă și cădelniță care acompania, zelos și festiv, crimele și teroarea fascismului.”¹⁷

Poetul era trecut pesemne deja în rândul inamicilor regimului de atunci. O grea povară care îi va influența destinul de aici înainte.

Însă totuși avem de-a face cu o epocă literară care nu este determinată numai de stagnare și exaltare a spiritului romantic și patriotic, ci și de influența unor autori care și-au adus o contribuție deosebită în lirica modernă, una din ele fiind cea a literaților francezi mai sus pomeniți. Se resimt în epocă și elemente din poezii români simboțiști, Ion Barbu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, sau avangardiștii T. Tzara, B. Fundoianu, I. Vinea, Geo Bogza etc. Nu sunt de neglijat nici fundamentele morale ale formării sale sau caracterul polemic agresiv. Cazul lui Geo Dumitrescu nu deci era singular. Și se pare că-n aceste momente Geo Dumitrescu face o cotitură remarcabilă: el transformă actul de împotrivire politică în operă literară. Un fenomen care îl va ajuta și mai târziu, pe parcursul întregii vieți, să continue și să nu capituleze în fața unui alt regim, și mai atroce.

Poetul a oscilat ani de zile între acțiunile lirice reformatoare și luarea de atitudine în zările vremii. Concepția sa frondistă și nonconformistă a fost cea care l-a înrâurit și care a continuat să-l mobilizeze înspre o angajare neobosită în activități implicații sociale și ideologice controversate. La un moment dat balanța neutralității se pare că a cedat și, iată-l mai târziu servind un regim în jocul căruia a intrat poate din nevoia de afirmare, poate din răzbunare sau chiar din convingere. Pe fondul tensionat al intrării României în război, scriitorul avusese, în 1942, curajul de a se angaja într-o dezbatere neobosită ce viza un atac fățiș împotriva regimului fascist; dar, deja, în anul 1943, scriind la revista „Ecou” articolul *O altă estetică*, poetul se revolta prea departe în planul esteticului. Destinul lui îl va purta o perioadă în contra idealurilor în care crezuse. Se alătură pentru o câțva timp forțelor de stânga, ale aceluia partid comunist care, dotat cu elanuri iluzorii, își creștea inevitabil forțele, acel partid care odată cu anul 1944 a început o utopică culturalizare a maselor. Vedem astfel că poetul se trezește în mijlocul unei himere: „Poporul nostru, de altminteri foarte apt a gusta ce e frumos (...) trebuie ajutat să scape de obsesia pâinii, să știe dormi și într-o casă, să știe să se

¹⁶*Ibidem*, p. 47.

¹⁷*Ibidem*, p. 47.

îmbrăce și să mănânce(...)ne-am gândit să ne înrolăm în această luptă aspră care vrea să transporte estetismul în fabrică și pe ogor”¹⁸.

Prin opțiunea sa de a se implica în măsurile ideologiei de stânga, cedând regretabil, ca destul de mulți autori i-au cedat (insuflat poate de reușitele sale editoriale în epoca constrângătoare pe care o trăise), poetul se află la un moment dat în postura de a-i învăța pe „ignoranții” tineri literați ai anilor '50 să scrie (căci asta era în planul „marii alfabetizări”), ba mai mult, unori, să le și ia apărarea pentru proastele rezultate. În 1947 îl aflăm războindu-se în presă cu criticul Ov. S. Crohmălniceanu, care, în articolul *Pentru calitate în nuvelistica noastră*, îi reproșa absolutizarea mijloacelor tematice în defavoarea celor artistice. Poetul își apăra emulii răspunzând criticului: „Nu păcatele, ci meritele principale ale nuvelilor» trebuiau relevate, deoarece «cu totul noi și cu totul prețioase sunt cele 5-6 nume de condeieri tineri» incriminate de critic.”¹⁹

Au avut loc și alte intervenții în presa comunistă, nu foarte multe și nu vehemente. În studiul său, cu privire la anii 1944-1947, Ana Selejan îl listează pe Geo Dumitrescu între autorii „literaturii angajate, sau protestatate”, și, totodată între reprezentanții care au promovat o așa numită „literatură nouă, orientată spre social și politic.”

Nu trebuie însă să uităm că, mai înainte chiar de anul 1944, Geo Dumitrescu era un poet angajat, nu pe spectrul politic, ci pe cel al estetismului, și că dovedea un caracter militant împotriva regimului dictatorial regal. Este lăudabil că avusese curajul să scrie nu doar o dată, împotriva regimului dictatorial de dreapta din epoca 1940-1944. Vom observa iarăși că, deși a avut o perioadă în care nu a luat atitudinea potrivită, mai târziu, poetul revine la această poziție, chiar dacă își va fi pierdut directetea și elanul tineresc.

Avem de-a face deci, cum observa criticul Eugen Simion, în prefața volumului din 2000, *Poezii*, cu un poet consecvent, care nu s-a dezis de propriile concepții. Acest poet, după fiecare cotitură a ideologicului, a reușit să găsească o cale de a lua atitudine. Să nu trecem ușor cu vederea peste caracterul implicării sale de înaintea impunerii literaturii proletarietului. Geo Dumitrescu, după cum am mai afirmat, viza retorică nouă și o poezie nouă, nu regimul comunism.

Totuși, lamentabil este că chiar de la instaurarea regimului comunist ideologia a fost impusă la toate nivelele. Aceasta a folosit literatura și presa ca niște porți deschise către tineri, către generația care își făcea firav apariția. Aceasta a fost adusă în situația de a prelua justificarea lucrurilor ce se petreceau sub nasul lor. Ba chiar generațiilor însele, prin felul în care lucra propaganda au fost stârnite una împotriva celeilalte.

Considerăm că poetul și renumele acestuia a suferit destul mai ales datorită confuziei care a fost dinadins creată de organele de securitate. Orgoliul unui poet, precum bine știm a existat și există, pentru comuniști un autor nu exista ca om, ci ca pion spre a fi folosit de neîndurătoarea mașinărie propagandistică a PCR-ului. Cazul se aseamănă din acest punct de vedere cu cel al poetului Ion Caraion. Este bine de știut că, în acest vacarmul creat de comuniști, în punerea în aplicare a planului lor de instalare la putere și de păstrare cu orice scop a acesteia, instrumentul folosit era, în primul rând, dezinformarea. Iată de ce oameni precum Geo Dumitrescu, Virgil Ierunca și Ion Caraion, au putut cădea în capcana comuniștilor.

Astfel, în toată perioada 1944- 1946, pe Geo Dumitrescu îl aflăm redactor la "Victoria", locțiitor al directorului Teatrului Național din Craiova (1946 -1947), redactor șef-adjunct la "Flacăra" (1948-1950), iar în 1950-1952 la conducerea „Almanahul literar” din Cluj. Migrarea acestuia cât și retragerea la un almanah literar, arată că lucrurile nu au stat prea frumos, trebuie să le fi fost greu comuniștilor să țină în frâu un astfel de intelectual. Însă credem că totuși comuniștii mizau pe oameni ca Geo Dumitrescu.

¹⁸ *ibidem, idem.*

¹⁹ Ion Bălu, *op. cit.* p. 51.

Din nefericire lucrurile nu aveau cum să arate bine deloc. O marotă de care s-a folosit comunismul, a fost mai ales conflictul de generație. Regimurile dictatoriale, bazându-se pe contrângere nu pot da naștere decât la grozăvii. Iar acest fel de conflict nu ar fi existat în condiții de armonie socială reală. Ana Selejan descrie situația în care se aflau tinerii în opoziție cu generația vârstnică: ”Există o ambiție fățișă a tinerilor în a ocupa poziții literare și a câștiga teren. Ei se manifestau în atenee, în conferințe, grupați în jurul unei reviste, dar și în cercuri literare.”

Totuși să nu credem că era deja atât de devreme o stăpânire peste toate. Și asta i-ar fi putut adormi vigilența. Ca și în fața morții oamenii liberi sunt naivi, capcanele nu se întrevăd foarte ușor. Există încă în acei ani efervescența dezbaterilor, plăcerea analizelor literare și filozofice. Ședințele multor dintre cercuri și reviste nu erau adunări în care se propaga ideologia, ci erau ocazii de a dezbate noi poeți, de a-și face cunoscute debuturile și de a-și motiva unul altuia noile direcții pe care le descopereau: „Când Cercul „Sburătorul” își face mai multă publicitate, anunțând ținerea celei de-a doua ședințe, pe februarie 1948, peste o lună, din aceeași revistă „Universul literar”, aflăm că cercul de artă și literatură al „Mișcării tineretului Progresist” își ține prima sa ședință; «În acest sens-nota autoarea (Ruxandra Oteteleşanu, în *Universul literar* 10/12 martie)-relevăm lecturile pe care le-au făcut din operele lor poeți ca: Elena Diaconu, Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu și Ion Caraion (...) ținuta acestor scriitori a fost sinceră, entuziastă, lipsită de pedanterie, așa cum făgăduia și conferința d-lui Virgil Ierunca, remarcabilă prin claritatea și substanțialitatea ei.”²⁰

Puterea instalată a reușit să păcălească tânăra generație în așa fel încât aceștia, fiind în formare sau la apogeu, au fost hrăniți cu iluzia că vor avea, prin calitățile lor de artiști, un rol important în poezia românească. Diabolism. Mai mult, știm cu toții că tinerii își doresc întotdeauna ceva mai mult decât le oferă prezentul. Se poate observa ușor în presă, singura sursă de informare pe atunci, că naivitatea și exuberanța care le era servită cititorilor, bătrâni sau tineri era stimulată la maximum. Aparatul propagandistic lucra neobosit, inoculând tuturor încredere în utopia unei societăți perfecte, atât de specifice comunismului, astfel că tinerii (și scriitorii nu au fost excluși din schemă), ajung să creadă cu adevărat în ea.

Astfel, în timpul activităților de „epurare”, prins și el în mrejele acestei iluzii, încercând să răzbune nedreptățile din timpul legionarilor, Geo Dumitrescu acuza și el câțiva foști reprezentanți ai recent încheiatei dictaturi, în „Tribuna poporului” (articolul *Epurație la SSR*). El reproșa faptul că erau încă mulți din vechea gardă antonesciană care ar fi trebuit pedepsiți, printre ei: „dictatorul de la cenzură, care tresărea de mânie în fața fiecărui vers tânăr cu nostalgii de libertate și insinuări pacifiste, care a denunțat siguranței și a trimis la pușcărie mulți nevinovați.”²¹ Geo Dumitrescu mai are încă o intervenție pe un ton încă și mai înspăimântător în alt articol al acestui ziar: „Solidaritatea noastră cu țărani și muncitorii, solidaritate a mizeriei, a foamei, a tuberculozei, a încetat să mai fie un simplu simbol, un portret de literatură politică și a devenit, mi se pare, o promisiune de care ar fi bine să vă înspăimântați puțin.”²²

După instituționalizarea ideologiei comuniste, în USASZ („Uniunea Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziaristi”, care va avea primul lui congres în 18-19 octombrie 1947) începea cu adevărat anul etatizării culturii românești. Erau doar câțiva oameni care controlau cultura (M. H. Maxy, N. Moraru, S. Toma etc). Revista „Flacăra” se ocupa între timp de îndrumarea și popularizarea creației momentului. Erau promovați o mulțime de scriitori ai noii literaturi, care era „angajată” politic și social. Construindu-și discursul pe un fond antiburghez poetul

²⁰ Ana Selejan, *Trădarea intelectualilor, Reeducare și prigoană*, Editura Cartea Românească, ediția a II-a, București, 2005, p. 101.

²¹ *Ibidem*, p. 53.

²² *Ibidem*, p. 72.

scrie și câteva poezii în lirica vremii. Menționăm dintre acestea: *Scrisoare către Geneva*, *Mult mă mir*, *Socialism*, *Puterea ursului* etc. Ana Selejan enumeră într-o listă de aproximativ 25 de artiști care au avut acest statut, pe listă fiind și Geo Dumitrescu.

În cadrul revistei „Flacăra”, revista care îndruma pe atunci tinerele talente, contribuția lui Geo Dumitrescu erau notele rubricii „Baricada.” George Călinescu avea să-i aducă subtil aminte de acest lucru în studiul critic referitor la volumul de poezii din 1946.

Analizând opera lui Geo Dumitrescu, critici ca Al. Piru, Adrian Marino, G. Călinescu, au confirmat militantismul ziaristic al lui Geo Dumitrescu care era „pronunțat de stânga” și inspirat de „mitologia timpului revolut”, din volumul său de poezii publicat în 1946. Poetul era unul din colaboratorii regimului comunist considera Ana Selejan: „Geo Dumitrescu a publicat în presă și poezie pentru „mase”, poezie a șantierului, («deși poetul n-a fost niciodată printre cei prolifici, dimpotrivă»).

În această tonalitate vehement antifascistă, poetul decide, în 1946, adunând aici tot suflul frondei sale trecute, publicarea poemelor care au fost proiectate inițial să apară în volumul interzis *Pelagră*, poezii ce au fost scrise între 1940-1943. Volumul apărea deci în 1946, însă cu un alt titlu: *Libertatea de a trage cu pușca*.

Nu va dura mult până ce poetul va reuși să înțeleagă că acest drum este unul al pierzaniei, și că, dorind înlocuirea unui sistem ce impunea câteva clișee, cel pronunțat de dreapta, cu unul de extremă stângă nu se întâmplă nimic pozitiv. Înțelege deci că noul sistem va promova din nou clișeul la nivel de unică politică publică, și de unică expresie literară.

Între timp, cum arătam și mai devreme, primește un feed-back revelator din partea criticii. Astfel, criticul George Călinescu, în ziarul „Națiunea” îl acuza subtil inclusiv de inconsecvență: „Acum, în trecut fie zis, punându-ne din unghiul teoretic în care se așază poetul însuși, care e un progresist, trebuie să observăm că poezia aceasta e încă de mentalitate burgheză. (...) Noua concepție este optimistă și cere glorificarea efortului(...) și e chiar un mistic, cântând aventura în cer(...) Poetul merge până acolo încât să ironizeze viața mașinistă...”²³ Criticul remarca un lucru care de fapt îi aduce pe termen lung beneficii lui Geo Dumitrescu.

Ulterior se pare că revista „Flacăra” va hărțui, încă de la primul număr, criticii acelor ani. Semn că unii critici G. Călinescu, Cezar Petrescu, Al. Philippide ș.a, astfel că au intrat și ei în nemilosul proces de „reexaminare ideologică”.

Peste ani, poetul va cădea și mai mult în capcana pregătită de „noua literatură”, cea a progresului, a temelor impuse, a limitării esteticului.

Neînțelegerile cu noua orânduire ulterior se ascut, iar poetul, din fericire, bate în retragere. Primele sale încercări în proză sunt *Țara lui Cremene*, (care însă nu a mai apărut), *Eșantion de literatură „eroică” sau „imperialistă” sau étalaje de la nation*, sau o alta, *Niki Popescu se sinucide*. Lucid și inteligent, el părăsește repede această direcție. Din dorința de a vedea realitatea așa cum era, ori fiind indezirabil, ori ca să se convingă că regimul care tocmai se instalase era nociv, poetul pleca din București. Va opta de aici în acolo pentru o bună bucată de timp pentru retragere și tăcere.

Ana Selejan e de părere că a se ascunde azi această etapă din viața lui Geo Dumitrescu este o mare greșeală, deoarece „opera autentică n-are nevoie de partizanate și escamotări de niciun fel”.

Va realiza totuși, nu din dorința de afirmare literară, ci din preocupare mai mult documentară și de observare a metodei stilistice, câteva reportaje realiste, poate ca să nu evite de tot cerințele impuse de dictatura proletară. Acest ocol ni se pare a fi o reantrenare în neutralitatea literaturii, și acest gen de scriere îi oferea rezerva de care avea nevoie.

---

²³*Ibidem*, p. 407.

Scrise, chiar din 1943, câteva reportaje: *Primăvara în ruinele Bucureștilor, Prietenul și eliberatorul: prinosul de muncă, dragoste și înnoire al poporului român, Itinerar eminescian etc.* Se observă că aceste reportaje poartă o puternică amprentă lirică. Următoarele reportaje reușesc să fie neutre: *Tatăl pădurilor, Însemnări provizorii despre vetrele roșii ale Turzii, Povești despre case la Bicaz, Bicaz ieri, azi, mâine etc.* Se preocupa pe atunci de surprinderea realității așa cum era ea. Lăsa asamblarea obiectivă a evenimentelor și banalul cotidian să vorbească de la sine. Criticii menționează că poetul se preocupa de o documentare serioasă umblând și consemnând frumuseți ale naturii. Reportajele pregăteau astfel un nou salt creativ, ce va fi exprimat ulterior în poezie. Scriind despre activitatea sa, istoricul literar Ana Selejan confirmă faptul că poezia lui nu intra decât tangențial în canonul poeziei pentru mase, cel puțin nu în perioada 1944- 1948.

Poetul a fost într-adevăr, după părerea Anei Selejan, „o voce sonoră și penetrantă în peisajul jurnalistic al acestui moment”. Pe de altă parte, spune ea, Geo Dumitrescu, ca și mulți alți tineri scriitori, era deosebit de „implicat în toate evenimentele legate de redimensionarea literaturii”, orientând tinerii înspre „sindicalizarea vieții și a imaginarului artistic” (Ana Selejan).

Avem de-a face cu un poet orientat spre social, care a pledat activ pentru un nou model literar, al cotidianului. Însă exces de zel, a pledat chiar și pentru un nou statut al scriitorului - cel sovietizat, de inginer al sufletelor, ambele de sorginte sovietică: „Scriitorul sovietic nu mai este înafara socialului...” („Victoria”, I, nr. 17, 8 nov. 1944). În „Tânărul muncitor” poetul scria încă de pe atunci că este nerăbdător să facă parte dintr-o „asemenea tabără de regenerare națională” și să întreprindă acolo marele cântec al muncii și al tinereții”. În concluzie prin atitudinea de frondă, precum și prin acel militantism publicistic justificat până la un moment dat, considerăm că Geo Dumitrescu s-a impus în fruntea generației de tineri scriitori care voiau să schimbe fața literaturii. Până în momentul în care regimul de inspirație sovietică a întors armele împotriva idealului de libertate, Geo Dumitrescu se află într-o etapă antiburgheză, pe aceeași direcție cu politica partidului comunist. Angajat în lupta pentru drepturi, el credea că tinerii vor avea cu adevărat un cuvânt de spus. Curând avea însă să sufere o deziluzie, deoarece i-a fost dat să vadă faptul că acest regim nu ținea cont de voința intelectualității sau poporului, ci mai degrabă, din lipsă de strategie, imita și copia structura sovietică a URSS. Poetul va ilustra poetic această temă în poemul „Problema spinoasă a nopților”.

Prin publicarea volumului *Libertatea de a trage cu pușca*, conotațiile operei lui Geo Dumitrescu se multiplică. Atitudinea protestatară, adresată literaturii, s-a coagulat coerent în volum. În *Istoria literaturii de pe azi pe mâine*²⁴, totuși, Marian Popa se întreaba unde va trebui plasat Geo Dumitrescu, în acea epocă în care valoarea în literatură era deturnată de la adevăr și libertate și dacă opera poetului este controversată sau nu. Putem spune că poetul va rămâne în literatură printre cei care au impulsivat prin străduință și inteligență mersul înainte al poeziei. Chiar dacă acesta a fost victimă a iluzoriului ideal comunist, sau poate a propriului narcisism, el rămâne un poet implicat deplin în scopul de a înnoi literatura.

Poezia sa vorbește chiar și de nechibzuința din trecut care îl va măcina pentru o lungă perioadă. A crede în idealul unei societăți care să îmbine dreptatea pentru mase și cultura pentru toți membrii ei nu este un păcat. Acest don Quichotte al neomodernismului avea însă să descopere înșelăciunea în final și să o identifice pentru a fi în slujba generațiilor care au urmat. Ca și ceilalți prieteni ai săi, ne spune Eugen Simion, Geo Dumitrescu are în spate o istorie ce se rezumă la aceste gânduri aspre: „Noi am văzut, într-adevăr, prea multe cadavre, și nu o dată, venind de la cursuri în aceste amfiteatre, în care astăzi dumneavoastră atât de

²⁴ Marian Popa, *Istoria literaturii de azi pe mâine*, vol II, Fundația Luceafarul, București, 2001, p. 349.

frumos surâdeți în versuri viitorului, străbăteam bălțile de sânge ale orașului și intram pe porți îndoliate, în săli aproape pustii.”²⁵

În altă ordine de idei direcția pe care a deschis-o Geo Dumitrescu în lirica sa este pe termen lung una fecundă. Prin valorile cuprinse în conotațiile versurilor sale se recâștigă în literatura română teritorii neexplorate pe care alți poeți.

Doar târziu, după 20 de ani, literatura își va putea redobândi drepturile de a evolua. Extrem de puțini critici au recunoscut importanța acestei perioade din literatura română.

Un alt criticul, Gabriel Dimisianu evidențiază puternica influență exercitată de acest poet: “dintre poeții generației lui, Geo Dumitrescu este acela care are cei mai mulți urmași literari, fii, nepoți și chiar strănepoți, toți în linie dreaptă.(...) pe Geo Dumitrescu îl aflăm răspândit, ca să vorbim astfel, în mai toată poezia generației optzeciste și nouăzeciste (nepoții și strănepoții!), la rândul ei această poezie, devoratoare de «cotidian», sarcastică, ludică, destructurantă și destabilizatoare”²⁶.

Căutarea pe care o întreprinde poetul în retragerea sa din mediul scriitoricesc până la deschiderea din anii 70, este comparabilă cu drumul lui Ulise.

Geo Dumitrescu va reveni ca redactor la *România Literară*, în anii 68-75. Această revistă reîncepea săși îndrepte din nou privirile spre literatura modernă, să exploreze noi și inedite spații literare. Criticul Gabriel Dimisianu relatează câteva lucruri despre componența redacției de atunci a revistei, accentuând deschiderea poetului înspre autori care au fost nedreptățiți de-a lungul timpului de sistemul comunist. Înțelegem din atitudinea sa faptul că, în secret, tânjea spre libertate de gândire și creație sau cel puțin tânjea la o reparație: „Era căutat de tineri Geo Dumitrescu, dar și el îi căuta, dintr-un impuls, ireprimabil, de solidarizare.(...) Pe frondeuri, pe răzvrățiți, pe cei care ieșeau din rânduri, pe *păguboși* îi cultiva cu predilecție poetul *Libertății de a trage cu pușca*. Îi proteja pe cât îi sta în putere. În 1968, când a venit la, «România literară» în împrejurările vremelnicei liberalizări, și-a alcătuit cea mai incomodă redacție cu putință. A păstrat grupul de critici existent din epoca *Gazetei*, iar în rest a angajat foști deținuți politici, pe Goma, pe Dimov, pe Caraion, rebeli ca D. Țepeneag, ca Adrian Păunescu, cel de atunci, ca Virgil Mazilescu, ba chiar a încercat, nereușind, să-l aducă în pagini pe Virgil Ierunca, prietenul de odinioară și inamicul fățiș al regimului.”²⁷

Geo Dumitrescu, era, putem conchide, un animator cultural care a riscat dar care e caracterizat prin omenie. A fost în felul lui și un izolat, acesta fiind reversul inevitabil al poziției de lider. Pe acest plan, deși era legat de ceilalți prin corzi invizibile, într-un anume fel, el era mai singur ca oricând. Putem spune că printr-o aritmetică primară poetul era de trei ori mai singur decât restul poezilor din generația sa.

Ce a reușit să rezolve poetul până la urmă din tot ce era de rezolvat? Să imprime mediului gazetar literar de după 1964 o față nouă. A făcut-o redgăsindu-și elanul, mai mult ca sigur din convingere. El însuși afirma: „voi inventa toate lucrurile de la început”.

Edificatoare în analiza noastră este prezența lui la rubrica *Atelier literar*, care peste ceva timp devine *Poșta redacției*.

Poetul îndruma neobosit (și avea ceva de recuperat), cu abnegație și determinare, ca un mentor de generație ce era, pe toți mai tinerii confrăți care și-au făcut obicei să scrie la redacție pentru a-i cere îndrumare.

A scris timp de patru decenii la „Licăriri”, „Albatros”, „Flacăra”, „Contemporanul”, „Gazeta literară” și „Lucașfăruș”. Îndrumările, judecata critică pe care a acordat-o acolo se însumează mai mult de 25000 de răspunsuri. Acestea diferă de la caz la caz. În unele cazuri versurile i se păreau „foarte inegale, încălcite, nebuloase”. Din când în când se pot găsi critici

²⁵ Eugen Simion, în prefața vol. Geo Dumitrescu, *Poezii*, Editura Curtea Veche, București, 2000, p. 10.

²⁶ Gabriel Dimisianu, apud Iulian Boldea, *op.cit.*, p. 86.

²⁷ Gabriel Dimisianu, *In memoriam...*, în *România literară*, 2005, nr. 40.

destul de aspre, ”alteori regăsea semnele clare ale unui talent, de la care sunt de așteptat lucruri din ce în ce mai bune”.²⁸

Ion Bălu ne asigură în monografia sa că îndrumarea tinerelor talente, poetul a reușit să aibă un răsunset impunător: „La *Albatros*, în 1941, îl descoperim pe Marin Preda; între anii 1948-1950, în paginile revistei *Flacăra*, Geo Dumitrescu a analizat încercările de versuri sau în proză trimise de Traian Coșovei, Gh. Sidorovici, Corneliu Leu, T. Vârgolici, Nicolae Țic, Dragoș Vicol, T. Utan, Șt. Cazimir ș.a. (...) Cu o înțelegere paternă, dar și cu familiaritatea care îi leagă pe poeții de toate vârstele, Geo Dumitrescu a răspuns «celor mai teribile scrisori care s-au scris vreodată de liceeni, cu scris tremurat și hârtie albastră, plicuri de veleitari burdușite cu poem»”.²⁹

Îndemnurile și corecția transmise de Geo Dumitrescu ținteau întotdeauna coarda sensibilă a condeierilor din acea vreme. Felul în care și-a întreprins acest poet rolul de mentor stă sub semnul dialogului. Geo Dumitrescu s-a bucurat de recunoașterea celorlalți confrăți și de faptul că efectele muncii sale nu se lăsau niciodată așteptate. Acest lucru dovedea o umanitate și o perspicacitate filtrată printr-un cuget rațional, mereu îndreptat către libertate. Considerăm ca important acest mic indiciu al aportului său în poetica modernă, chiar al importanței sale în epocă, faptul că poetul a avut curajul să întoarcă macazul, căutând să trezească în literați spiritul de dreptate și aspirația către un echilibru real al valorilor. Greșelile și opțiunile din trecut ale poetului, nu este nevoie să fie uitate, dar atunci binele, curajul său de a-și recunoaște eroarea și a o îndrepta, precum și asumarea unei atitudini subversive, trebuie apreciate în egală măsură.

Trăind și scriind într-o epocă problematică, supus șovăielilor specifice omului modern și așezat la răscrucea de vânturi a istoriei poetul ne îndeamnă la rațiune, la învoire, la acceptarea inefabilului, la reflecția neobosită asupra treptelor iertării, a recunoașterii greșelii și a însemnătății libertății.

Poezia *Treptele iertării* pare a conține un memoriu adresat urmașilor: „Să-l ierți, zicea, pe cel care fără voie te-a lovit,/ pe cel ce prost țintaș/ te-a nimerit în plin, ochind alături./ să-l ierți pe cel ce cu stângacea-i mângâiere/ un umăr ți-a zdrobit sau o speranță,/ pe cel ce te-a lovit de frică, sau de foame/ Din simpla bucurie de a trăi, ca din avântul orb, elementar./ Cu care explodează mugurii-n april(...)Și mai ușor îl vei ierta firește,/ Pe cel ce vrând/ o scamă de pe șapcă să-ți aline, în râvna-i binevoitoare, îți vatămă și țeasta din greșeală”(*Treptele iertării*)³⁰

BIBLIOGRAPHY

- Emil Manu, *Eseu despre generația războiului*, Editura Cartea Românească, București, 1978,
Geo Dumitrescu, *Versuri*, Editura Minerva, 1971, București, 1971,
Nicolae Manolescu, *Literatura română postbelică, Poezia*, Editura Aula, București, 2001,
Sergiu Filerot, *Reîntâlniri*, Editura Cartea Românească, București, 1985,
Ion Bălu, *Nostalgia Absolutului*, Editura Eminescu, București, 1981,
Ana Selejan, *Trădarea intelectualilor, Reeducare și prigoană*, Editura Cartea Românească, ediția a II-a, București, 2005,
Marian Popa, *Istoria literaturii de azi pe maine*, vol II, Fundația Luceafarul, București, 2001,
Eugen Simion, în prefața vol. Geo Dumitrescu, *Poezii*, Editura Curtea Veche, București, 2000,
Gabriel Dimisianu, *In memoriam...*, în România literară, 2005, nr. 40,
Geo Dumitrescu, *Poșta redacției*, în „Contemporanul”, nr 1, 6 ianuarie 1967,
Geo Dumitrescu, *Poezii*, Editura Curtea Veche, București, 2000.

²⁸ Geo Dumitrescu, *Poșta redacției*, în „Contemporanul”, nr 1, 6 ianuarie 1967, p. 2.

²⁹ Ion Bălu, *op.cit.*, p. 200.

³⁰ Geo Dumitrescu, *Poezii*, Editura Curtea Veche, București, 2000, p. 221